

บทที่ ๒

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่องลักษณะโครงสร้างครอบครัว และบทบาทของพ่อแม่ ในวิธีการวิจัยแบบสนาม (field research) . คือเข้าไปศึกษาวิจัยครอบครัวของเด็กป่วยทุกคนที่เขามารับการรักษาในระหว่างวันที่ ๕ มีนาคม ถึง ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๗ และแพทย์รับไว้รักษาในตึกหุ่ยสที่เดี่ยวโนเวน แผนกกุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์แบบไม่เสียเงิน ซึ่งห่างโรงพยาบาลเรียกว่า "ผู้ป่วยสามัญ" อายุของเด็กป่วยอยู่ในระหว่างแรกเกิด ถึง ๑๕ ปี การรักษานผู้ป่วยไม่เสียเงินในตึกหุ่ยสที่เดี่ยวโนเวนแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามอายุ คือ

๑. พวกที่อยู่ในตึกหุ่ยสชั้น ๓ ห้องขริบ : หรือเรียกย่อว่า "ลว.๓ ขริบ" รับรักษาเด็กป่วยไม่เสียเงินอายุแรกเกิด ถึง ๓ เดือน มีเตียงรับผู้ป่วย ๒๐ เตียง
๒. พวกที่อยู่ในตึกหุ่ยสชั้น ๑ หรือเรียกย่อว่า "ลว.๑" รับรักษาเด็กป่วยไม่เสียเงินอายุ ๓ เดือนขึ้นไป ถึง ๒ ปี มีเตียงรับผู้ป่วย ๒๖ เตียง
๓. พวกที่อยู่ในตึกหุ่ยสชั้น ๒ หรือเรียกย่อว่า "ลว.๒ ญ" รับรักษาเด็กป่วยไม่เสียเงินอายุ ๒ ปีขึ้นไป ถึง ๑๕ ปี มีเตียงรับผู้ป่วย ๓๕ เตียง

เด็กป่วยทั้ง ๓ กลุ่มนี้เป็นเด็กป่วยโรคที่ไม่ติดต่อ เช่น โรคไต โรคขาดอาหาร ท้องร่วง โรคปอดบวม ฯลฯ เป็นต้น การศึกษาในที่นี้ยกเว้นครอบครัวเด็กป่วยเป็นโรคติดต่อที่รักษาอยู่ในตึกพระยามานวราชเสวี เด็กป่วยโรคติดต่อในตึกรัตนสังวาลย์ (ขณะนั้นย้ายมาอยู่ที่ตึกพระยามานวราชเสวี) และพวกถูกไฟและนำรอนลวการรักษาในตึกมงกุฎเพชรรัตน์ เพราะลักษณะการมารักษาในโรงพยาบาลแตกต่างจากเด็กป่วยโรคไม่ติดต่อ และไม่สะดวกในการเก็บข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ก่อนเริ่มจะทำการวิจัยได้ใช้วิธีสังเกตการณ์ (observation) "รายละเอียด เกี่ยวกับผู้ป่วยเด็กที่รักษาแบบไม่เสียเงิน และครอบครัวรวมทั้งปัญหา

ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อเด็กและการเจ็บป่วย และนำมาวางแผนทางสำหรับที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง Structured Interview กล่าวคือ มีการเตรียมแบบการสอบถาม (questionnaire) ประกอบด้วยข้อคำถามต่าง ๆ โดยละเอียด และใช้แบบสอบถามนี้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์

การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ได้แบ่งหัวข้อใหญ่ ๆ ที่ศึกษา ๖ หัวข้อ คือ

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับครัวเรือน มีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะครอบครัว สถานภาพพบพาทของ พ่อ แม่ ลูก และสมาชิกในครัวเรือน มีตาราง ๒ ตาราง สำหรับลงคำตอบในขณะที่สัมภาษณ์ข้อมูล
๒. สภาพที่อยู่อาศัย
๓. การเลี้ยงดูลูก รวมถึงลักษณะวิธีการเลี้ยงเด็ก การอบรมสั่งสอน และการให้การศึกษาลูก
๔. ประวัติเด็กป่วยก่อนมาโรงพยาบาล รวมถึงลักษณะวิธีการรักษาเด็กก่อนมาโรงพยาบาล ความเอาใจใส่ของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กป่วย และการฉีดวัคซีนป้องกันโรค
๕. ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว
๖. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

คำถามที่สร้างขึ้นได้พิจารณาตามความเหมาะสมของรายละเอียดแต่ละหัวข้อ แบบของคำถามที่ใช้ในข้อใหญ่ ๑ - ๕ มีอยู่ ๓๓ ข้อ ส่วนใหญ่จะสร้างในแบบคำถามปิด (Closed ended) ซึ่งอยู่ในรูปของคำถามที่ให้เลือกรจากคำตอบหลายคำตอบ ที่เรียกว่า Multiple choice และในตอนสุดท้ายของคำถามจะใช้เป็นแบบคำถามเปิด (Open-ended) ใจว่า "อื่น ๆ ระบุ....." ใหญ่ตอบมีสิทธิเลือกตอบตามความต้องการ แตกต่างไปจากที่กำหนดให้ในตอนแรก และมีคำถามเพียงส่วนน้อย

ที่เป็นคำถามปิด และอยู่ในรูปคำถามที่กำหนดให้ตอบระหว่าง ๒ คำตอบ ที่เรียกว่า Dichotomous และในตอนท้ายของคำถามก็ใช้เป็นแบบคำถามเปิดเช่นเดียวกัน

ส่วนในข้อ ๒ ซึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คำถามที่ใช้ในแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกรายการคำตอบที่มีน้ำหนักมากน้อยต่างกัน (Rating Scale) ๕ ลำดับ คะแนนของแต่ละข้อให้เต็ม ๕ คะแนน และสร้าง Scale ขึ้นมาวัดหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คำถามมี ๘ ข้อ รวมเป็นคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามทั้งหมด ๘๐ ข้อ

หลังจากสร้างแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ได้ทำการทดสอบ (Pretest) โดยสัมภาษณ์แม่ของเด็กป่วยไม่เสียเงินในคลินิกหลายที่เดียวโนเวน ทั้ง ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๒ ราย และนำมาตรวจสอบแก้ไขแบบสอบถามให้รัดกุมยิ่งขึ้น และนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เริ่มตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๗ ถึง ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๗ เมื่อผู้ปกครองพาเด็กมาตรวจ และแพทย์รับไว้รักษาในคลินิกหลายที่เดียวโนเวนแบบไม่เสียเงิน ในระยะเวลาดังกล่าว พยาบาลได้ช่วยติดต่อส่งผู้ปกครองเด็กทุกคนมาพบผู้สัมภาษณ์ ซึ่งมีอยู่ ๒ คน คือ ผู้ทำวิจัย และนักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัครชาวไทย การสัมภาษณ์สัมภาษณ์เฉพาะแม่เด็กป่วย ถ้าผู้พาเด็กมาไม่โสด ใ้คนให้แม่เด็กมาพบในวันต่อไป ระยะเวลาสัมภาษณ์นานประมาณ ๔๕-๕๐ นาที จำนวนเด็กป่วยแบบไม่เสียเงินในคลินิกหลายที่เดียวโนเวนในช่วงเวลานี้ทั้งหมด ๒๘๑ คน คือ

๑. พวกที่รักษาอยู่ที่ตึกหลายที่ ชั้น ๗	มีทั้งหมด	๗๕	ราย
ผู้ป่วยตาย	=	๔	"
ย้ายไปที่อื่น	=	๒	"
เด็กกำพร้า	=	๑	"
จำนวนที่เหลือ	=	๖๘	"

๒. พวกที่รักษาอยู่ในตักหลุยส์ฯ ชั้น ๒	มีทั้งหมด	๘๖	ราย
ผู้ป่วยตาย	=	๖	"
ย้ายไปตักอื่น	=	๑๑	"
ไม่สมัครใจรักษา	=	๑	"
เด็กกำพร้า	=	๒	"
จำนวนที่เหลือ		๖๖	"

๓. พวกที่รักษาอยู่ในตักหลุยส์ฯ ชั้น ๑	มีทั้งหมด	๑๑๖	ราย
ผู้ป่วยตาย	=	๘	"
ย้ายไปตักอื่น	=	๓	"
ไม่สมัครใจรักษา	=	๕	"
เด็กกำพร้า	=	๓	"
จำนวนที่เหลือ	=	๙๗	"

เราสัมภาษณ์จำนวนที่เหลือของทั้ง ๓ กลุ่ม คำนวณครอบครัวเด็กป่วย ในระหว่างวันที่ ๕ มีนาคม ถึง ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๘ ที่เก็บข้อมูลรวมทั้งหมด ๒๒๖ ครอบครัว ผลจากการ สัมภาษณ์ปรากฏว่าเราเก็บข้อมูลได้เพียง ๒๐๗ ครอบครัว ๘๙.๘๒ % ขาดไป ๑๐.๑๘ % เพราะครอบครัวผู้ป่วยบางรายมาจากต่างจังหวัดไกล ๆ แม้ไม่สามารถมาพบได้ หรือ บางรายแม่ไม่มาตามนัด

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำมาตรวจและลงรหัส (Code) หลังจากนั้นเตรียม Code Sheet ซึ่งมีช่องสำหรับลงรหัส เอาแบบสอบถามที่ลงรหัส แล้วมาใส่ใน Code Sheet ตามที่กำหนดเอาไว้ ทำให้สะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วใช้วิธีนับด้วยมือ เตรียมตารางที่จะใช้ และแบ่งข้อมูลโดยอาศัยวิธีทางสถิติช่วยในการวิเคราะห์.